فەلسەفەی پوچگەرایی ئەلبێرت کامۆ.. و. لە عەرەبییەوە: یاسین لەتیف

ڕۆمانووسەر و فەیلەسوفی فەرەنسی ئەلبێرت کامۆ (1913-1960) خاوەن خەڵاتی نۆبڵە بۆ ساڵی ١٩٥٧ بە دووەم گەنجترین براوەی خەڵاتی نۆبڵی ئەدەبیات دادەنرێت لە دوای نووسەری بەریتانی کیپلینگ، هەروەها گەنجترین کەسە کە لە نێو هەموو براوەی خەڵاتی نۆبڵی ئەدەبدا بە گەنجی کۆچی دوایی کردبێت. بەرهەمەکانی کامۆ بەسەر دوو گروپدا دابەشبوون، کە ناوی ناوە: بازنەی یاخیبوون و بازنەی پوچگەڕایی. یەکەم کەس بوو کە دەستەواژەی "پوچگەریی" بەکارهێنا، کە بووە بزووتنەوەیەکی ئەدەبی و فەلسەفی کە لە پەنجاکانی سەدەی بیستەمدا ناوبانگێکی زۆری بەدەستهێنا. پوچێتی بە پێی ڕوانگەی کامۆ، هەستکردنە بە دڵەڕاوکێ کە بەهۆی هەستکردن بە قورسایی مێژووەوە دروست دەبێت.

ئەم هەست کردنە بە پوچێتییەی ژیان یاخیبوون دروست دەکات، کە دەکرێت سەرەتا تاکەکەسی بێت، دواتر بگۆڕێت بۆ یاخیبوونێکی بەکۆمەڵ. کامۆ لە میکانیزمی میکانیکی ژیان یاخی بوو. مرۆڤ بە یەک خێرایی دەژی تا ڕۆژێک لە خەو هەڵدەستێت و هەست دەکات کە کەسێکی نامۆ و تەنیایە لەم دونیایەدا. هەروەها کات ئەو دوژمنەیە کە هەوڵەکانی بەفیڕۆ دەدات ، دواجار فەوتی دەداتە باوەشی مەرگەوە . ئەمە ئەو ڕاستییەیە کە ئەم کەسە ناچار دەکات ڕووبەڕووی ببێتەوە. نە ئەخلاقی و، نە هەوڵەکانی و ، نە زیرەکییەکەی ، لە بەرامبەر ئەم جیهانە پوچ و بێمانایە هیچ سوودێکی نییە کە پێیە لە مرۆڤی ناعەقڵانییەت . ئەو ئازادییەی کە پێی وایە چێژی لێ وەردەگرێت وەهمە، وەک چۆن کۆیلەی حوکمی پێشوەختەی داب و نەریتەکانە. پەیوەندییە مرۆییەکان بە درێژ دەمێننەوە، پەیوەندیکردن ونە و لەک تەنەگەیشتن زاڵە و براوەیە . کەلێنی نێوان مرۆڤەکان زیاتر دەبێت. ڕکەسی بێدەنگ قوربانی و تاوانباری سزادراوە. کامۆ یاخی بوو لەو نەرم و ئایدۆلۆژیانەی کە لەسەر بنەمای کۆیلەکردن و تەقاندن دامەزراون .

هەروەها ئەو ئەفسانەی گەشەپێدان و پێشکەوتنی ئیدانە کرد ، کە بە وەعدی پێشوەختە خەڵک فریو دەدەن ، بە پاساو هێنانەوە بۆ داپۆشینی ستەمکاری ئێستا ، هاوکات لەبری دۆزینەوەو بە دیهێنانی دۆخی باشتر

، شەرعیەتدانە بە ملکەچبوون و تەسلیمبوون . کامۆ ڕقی لە هەڵهاتن یان خۆکوشتن بوو، بوێری نواند و یاخی بوو لە بەها کانی□ تییەکان و بیروباوەڕە ئاینییەکان. هەروەها لە بەرامبەر مردندیشدا . بارودۆخی مر□ۆ□ایه□تی قبوڵکرد بەبێ ئەوەی هیواکان بە سبەی یان ژیانێکی ترەو□ ب□ب□سترێتەوە . ئەو پرسیارە بنەڕەتییەی کە ب□رگ□م□کانی کامۆ دەوروژێنێت ئەوەیە: ئایا ژیان شایەنی ئەوەیە لە بێدەنگی جیهاندا بژی؟ هەرچەندە ئامادو□ ن□بوو وڵامێکی تەواو بۆ ئەوە بداو□ ت□وە ، بەڵام پێشنیاری کرد مر□ۆ د□توانێت لە ڕێگەی هۆشیاری و یاخیبوونی نائومێدانەی خۆیەوە تێپەڕێت بە سەر پوچێتی و بێمانایی ژیاندا . فەلسەفەی پوچگەرایی کامۆ کە پەیوەستە بە چەمکی نەبوونی بێمانای جەوهەری ژیان ، بنامای تێگەیشتنی ب□رگ□م□کانیەتی . ئەو پێی وایە قبوڵکردنی پوچێتی و بێمانایی دەبێتە هۆی یاخیبوون و ئازادی کەسێتی. تێبینییە بەناوبانگەکەی کە ئاماژە بەوە دەکات (خۆر بێ سێبەر نییە و پێویستە شەو بناسین) بۆ تێگەیشتنی تەواو لە ژیان پێویستی بە ناسینی هەم خۆشی و هەم ئازار هەیە .کامۆ پێی وابوو پوچێتی ل□ □□ووب□□□ووبوونەوەی حەسرەتو شۆڕو شەوقی مر□ۆ و بێدەنگی جیهان سەرچاوە دەگرێت. ئەو پێی وابوو مر□ۆ ب□ سروشت پوچگەرا نییە، بەڵکو هەستکردن بە پوچێتی لە پەیوەندییەکەی لەگەڵ جیهانەوە سەرچاوە دەگرێت. کاتێک ڕوودەدات کە دژایەتییەک هەبێت لە نێوان ئەوەی ئەوان دەیانەوێت یان چاوەڕێی دەکەن لە ژیان، لەگەڵ ئەوەی جیهان بە کردار پێشکەشیان دەکات.

مر□ۆ□کان خەبات دەکەن بۆ دۆزینەوەی مانا لەم جیهانەدا، لە کاتێکدا لە بەرامبەردا جگە لە پشتگوێخستن و بێدەنگی هیچی تر لە دونیا نادۆزنەوە . لە فەلسەفەی کامۆدا چەمکی (پاڵەوانی پوچگرا) دروست دەبێت و بەرجەستەی ئەو گرژییە قووڵەی نێوان ئارەزووەکانی مر□ۆ و بێباکی جیهانە. پاڵەوانی پوچگرا بە تەواوی ئاگاداری ئەم ململانێ جەوهەرەیە ، ئەو تێدەگات کە لە کاتێکدا مر□ۆ ب□ سروشتی بەدوای مانا و ئامانجدا دەگەڕێت، بەڵام جیهان هیچ لەمانەی پێشکەش ناکات ، لە گەڵ ئەوەشدا لە جیاتی تەسلیم بوون بە نائومێدی یان دەست گردن بە هیوای درۆوە ، ژیانێک هەڵدەبژێرێت کە بە تەواوی درک بەو پارۆدۆکسە دەکات . کامۆ پێی وابوو ژیان لەسەر بنەمای بێهودەیی دامەزراوە و ئەمەش سەرەتای دەستپێکی نوێیە بۆ ژیان نەک کۆتاییەکەی. کامۆ پشتی بە بیرۆکەی قوتابحانە فەلسەفیەکانی هاوچەرخ بەستووە بۆ شیکردنەوەی ناوەڕۆکی پوچگەرایی . گەیشتە چەمکی “هەستی پوچگەرایی” کە بۆی دەرکەوت لە سەر بنەمای دژایەتی نێوان مر□ۆ و ژینگەی دەرەکی ڕودەدات . لە دۆخێکدا مر□ۆ توانی بە شێوەیەکی قەناعەت پێکەر دونیا لێکبداتەوە، ئەو کات ئەم جیهانە لە

ڕوانگەی ئەوەوە دەبێتە شتێکی تێگەیشتوو و قبوڵکراو. بەڵام کاتێک مرۆڤ درکی کرد ئەم لێکدانەوەیە وەهمە ، یەکسەر هەست دەکات کە کەسێکی نامۆیە لەم جیهانەدا . ئەوجا گومان لە مانای ژیان و بێ سودی ژیان دەکات و لێرەدا هەستی بێمانایی و پوچگەرایی لەدایک دەبێت. کامۆ ئەو هۆکارە تایبەتانەی ڕونکردۆتەە کە پەیوەندیان بەم هەستەوە هەیە ، ئەو پێیوایە پوچگەرایی لەناکاو دەچێتە ناو هۆشی مرۆڤەوە لەو ساتەدا کە مرۆڤ هەست بە بەتاڵی دەکات .

هاوکات هەست بە ماندووبوون دەکات لە بوونی ڕۆژانە یان ژیانی ڕۆژانە ، چوکە لەم ساتەدا هۆشیاری دەوەستێت لە بە دەستهـێنانی ئامانجی ژیانی ڕۆژانە . دواجار زنجیرەی ڕەفتاری ئاسایی و ڕۆتینیەکان دەپچڕێت . لێرەدا بێمانایی و پوچگەرایی لە ڕووی مادیو مەعنەویەوە ئاشکرا دەبێت. کامۆ پێی وابوو کە پوچگەرایی نە لە مرۆڤداو ، نە لە جیهاندا، ناشاردرێتەوە بەڵکو لە تێکەڵ بوونیاندایە. کەواتە، بێمانایی و پوچگەرایی دەبێتە تاکە پەتێکی هاوبەش لە نێوانیاندا. پاشان ئەم بیرۆکەیەی پەرەپێداو ، گەیشتە جۆرێک لە یەکێتی سێ لایەنە ، پوچگەرایی، هۆشیاری مرۆڤ و جیهان. کامۆ لە تەمەنی ٤٦ ساڵیدا بەهۆی ڕووداوێکی ئۆتۆمبێلەوە گیانی لەدەستدا. سەیر لەوەدایە کە لە سەرەتای ژیانی ئەدەبیدا لە خەیاڵیدا کۆمێنتێکی نوسیبوو گوتبووی بێماناترین مردن ل□ □ووداوی ئۆتۆمبێلدا !! .

‏د . ابراهيم ابو عواد – سەرچاوە – (انفاس نت من اجل الثقافة والانسان) ٤ اكتوبر ٢٠٢٥